

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ УПРАВЛІННЯ ХОРОМ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Башевська Марина Леонідівна,

Викладач

Морозова Анастасія Олегівна,

студентка

Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Вступ. Проблема якості освіти на початку XXI століття постає в умовах соціально-економічних змін і модернізації системи освіти. На сучасному етапі пріоритетним є питання про роль викладача в управлінні якістю освітнього процесу в ЗВО. Успіх упровадження системи управління якістю та забезпечення високого рівня підготовки учнів у першу чергу залежить від якості роботи педагога. Вивчення питань управління якістю в музичній педагогіці пов'язано з виконавським процесом. Процеси управління хором є найбільш важливими в хорівій творчості й у мистецтві диригента. Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми формування основ управління хором у майбутніх учителів музичного мистецтва. Матеріали та методи. У нашій роботі ми використовували методи опитування, анкетування, оцінки експертів, педагогічного спостереження в процесі репетиційної роботи й під час концертних виступів. Студенти отримували творчі завдання на заняттях хору й в умовах педагогічної практики. Результати та обговорення. Майбутній учитель музичного мистецтва в процесі професійного навчання засвоює все різноманіття виконавської діяльності, зокрема й у сфері диригентсько-хорової підготовки (спів у хорі, техніка диригування, читання партитур, хорове аранжування,

робота з дитячими хоровими колективами). Особливої педагогічної уваги вимагають процеси управління хором колективом, так як через те, що вони є найбільш важливими в хорівій творчості й у мистецтві диригента. У науковій літературі, щодо проблеми формування навичок управління як категорії музичної педагогіки, управління визначене як наука і практика перекладу керованої системи в новий більш якісний стан із урахуванням цільової орієнтації колективу, розробки адекватних планів і їх здійснення. У контексті нашої роботи, управління в музичному виконавському процесі розглядається як вокально-хорова робота. Цей процес має свої особливості, оскільки інструментом для диригента стає деяка сукупність людських голосів, які керовані не стільки диригентом, скільки самим артистом. Диригентськохорове виконавство вчитель музичного мистецтва реалізує за допомогою колективу учнів класу на уроці, хору в позакласній роботі, вокально-хорового ансамблю в позашкільних організаціях. Також учитель музичного мистецтва, як диригент повинен знати, що колектив, у якому знаходиться вихованець, є педагогічним інструментом і однією з форм організації виховання. Таким чином, ми бачимо, що в науково-методичній літературі питання управління хором колективом розглядається в контексті комплексу вокальнохорової підготовки студентів. Однак методично важливо виділити саме управлінський сегмент диригентсько-хорової підготовки, оскільки він є важливим й вимагає особливої педагогічної уваги. Усе це зумовлює необхідність не тільки оволодіння деяким технічним комплексом диригентських умінь, але й психологічними якостями, серед яких воля, цілеспрямованість, дисциплінованість. Особливо зумовлюються такі творчі якості, як комунікативність, емпатія, художньо-образне мислення. На підставі вивчення й аналізу психологічної й методичної літератури можна виділити три основні компоненти, необхідні для управлінської діяльності керівника хору: комунікативно-організаційний, діяльно-вольовий і сценічно-виконавський. Багато вчених говорять про особливий тип умінь і навичок управляти хором колективом. Завдання диригента полягає в тому, що він повинен захопити

учасників хорового колективу своїми почуттями; домогтися того, щоб переживання й ставлення хористів до музики стали аналогічними його власним психічним станом, тому, його інформаційно-комунікативні навички дуже важливі. Це й володіння необхідним запасом знань із хорового мистецтва, й управління хором, і ступінь розвиненості художньо-комунікативних вербальних умінь (навички пояснення виконавських завдань). Діяльно-вольовий компонент ураховує такі навички: вольова концентрація творчих ресурсів, самоорганізація і самодисципліна, тобто саморегуляція управлінської поведінки, що реалізуються в цілеспрямованості дій, чіткість постановки виконавських завдань, пунктуальність і відповідальність, уміння слухати інших, обговорювати й показувати приклад власним виконавством, ступінь компетентного володіння партитурою. У процесі самостійної роботи студентів із хором нами були виявлені навички – складники сценічно-виконавського компонента: подолання хвилювання, художньо-образний самонастрій, емоційно-енергетична стійкість, навички міміки й пантоміміки, відповідні образу твору та його характеру. Вони виявлялися в якості й швидкості реагування на виникаючі проблеми у виконанні колективу під час виступу; володіння артистичними навичками (міміка, пантоміміка), що сприяють виразності виконання хористів. Такими виступами були звітні концерти хорових колективів. Нами виділено три педагогічні умови формування основ і навичок управління хором колективом. Перша умова – створення художньо-творчої хорової лабораторії, де підготовка студента-диригента повинна проводитися за лабораторним сценарієм. У цей час його музичне мислення й удосконалюється майбутня майстерність, студент робить перші спроби проявити себе як художня особистість. Саме в творчій лабораторії можливе формування навичок управління в майбутнього диригента хору. Наявна практика курсових хорів наближена до цієї умови, але не має повної відповідності з лабораторної організації й з повної самостійності студентів. Друга педагогічна умова визначена як активізація компетентнісного підходу в роботі над партитурою (від попереднього ознайомлення з музичним

твором учитель переходить до наступного етапу – вивчення хорової партитури). Дослідник цього питання О. Диганова звертає увагу на роботу з партитурою. Це дуже важливий момент: без знання партитури неможливо управляти хором колективом. У процесі виконання на фортепіано й голосом хорових партій диригент усвідомлює всі труднощі та знаходить методи для їх подолання, що в майбутньому буде відзначено в плані роботи з хором над партитурою. Наступний елемент вивчення партитури – її аналіз. Третє педагогічна умова стимулювання самостійних інтерпретаційних і організаційних дій у роботі з партитурою, а потім і з хором колективом. Самостійне вивчення хорової партитури передбачає визначення плану диригентського управління виконавства. Висновки. Отже, процес управління якістю освіти є одним із найбільш актуальних аспектів модернізації освіти. У музичній педагогіці ця категорія також знаходить своє відображення. По-особливому співвідноситься теорія і практика управління якістю в диригентсько-хорової підготовки. Це єдина сфера музичного виконавства, у якому поняття «управління» було введено в теорію й методику хорової підготовки ще 1940 р. П. Чесноковим. Управління хором як концертною одиницею зумовлює необхідність оволодіння майбутніми учителями музики не тільки комплексом хормейстерських умінь, а й управлінськими навичками. Умови, зазначені нами, сприятимуть підвищенню рівня їх сформованості. Подальшою областю дослідження може стати розгляд визначення зазначених груп навичок крізь призму індивідуального підходу в контексті теорії педагогічного непрямого управління.